

Behoort bij brief no. 908.664
Dit exemplaar bestaat uit blz.

Ex. no. 9
GEHEIM

ONTWIKKELINGEN IN DE STUDENTENVAKBEWEGING (SVB)

S a m e n v a t t i n g

Sinds bij de midden februari 1968 gehouden grondraadsverkiezingen op de Nederlandse universiteiten en hogescholen gebleken is, dat het plan van de Studentenvakbeweging tot het instellen van de zgn. "Kritische Universiteit" geen belemmering was voor een goed deel van de studenten om hun stem op de SVB uit te brengen, lijkt het er op dat de communisten in deze organisatie hun onverzoenlijke houding ten aanzien van dit plan hebben laten varen.

Wellicht als uitvloeisel van die wijziging heeft de communist Paul Verhey zitting genomen in het interimbestuur van de Nederlandse Studenten Raad (NSR), dat geheel uit SVB'ers bestaat.

GEHEIM

GEHEIMONTWIKKELINGEN IN DE STUDENTENVAKBEWEGING (SVB)Inleiding

Op het begin november 1967 in Amsterdam gehouden 8ste congres van de Studentenvakbeweging (SVB) werd, zij het met tegenkanting van de meer gematigde leden en van de communisten, het plan tot het instellen van de zgn. "Kritische Universiteit" aangenomen. Blijkbaar vormde dit plan voor een goed deel van de Nederlandse studenten geen belemmering om, bij de midden februari 1968 gehouden verkiezingen van de grondraden (studentenvertegenwoordigingen) van de Nederlandse universiteiten en hogescholen, hun stem op de SVB uit te brengen, hetgeen deze studentenorganisatie een grote overwinning opleverde.

De SVB ziet de "Kritische Universiteit" als een concrete uitwerking van de gedachte van het maatschappelijk engagement, waarmee deze organisatie zich van haar oprichting in 1963 af heeft beziggehouden.

De SVB stelt zich verder ten doel de materiële en intellectuele onafhankelijkheid van de studenten te bevorderen en te verdedigen. Voorts wil zij de studenten ertoe brengen actief deel te nemen aan de ontwikkeling van de maatschappij en daarvoor verantwoordelijkheid te dragen. Als eerste punt op haar program staat de democratisering van het hoger onderwijs en van de studentenvertegenwoordigingen. Ook de integrale studiekostenvergoeding (ISV) neemt in haar plannen een belangrijke plaats in.

Van meet af aan is de SVB als pressiegroep opgetreden en zij heeft daarmee vrij veel succes geboekt. Wat de bereikte resultaten betreft kan o.m. gewezen worden op de nog steeds voortgaande democratisering van de Nederlandse Studentenraad (NSR) en van de plaatselijke grondraden. Een zeer recent succes is het eind maart j.l. - in aansluiting op de februari-verkiezingen - gevormde NSR-(interim)bestuur, dat geheel uit SVB'ers bestaat.

Enige maanden na haar oprichting telde de SVB reeds ca 1000 leden. In november 1963 was dit aantal tot ruim 3100 gestegen. Slechts de helft daarvan was betalend lid, zodat een daling niet kon uitblijven. Per ultimo 1965 waren er 2300 betalende leden, van wie ca 1300 in Amsterdam studeerden. Volgens recente gegevens telde de organisatie begin 1968 bijna 2100 leden. In de drie maanden daaraan vooraf-

GEHEIM

GEHEIM

- 3 -

gaande boekte de SVB 300 nieuwe leden, waaronder tenminste 114 eerstejaars.

De invloed van de SVB strekt zich evenwel ver buiten haar directe aanhang uit. Die aanhang werd - hoewel het ledental daalde - zelfs steeds groter. De uitslagen van de grondraadsverkiezingen in de periode 1964 tot en met 1968 zijn daar voorbeelden van. In 1964 bracht 20 tot 25 % van de studenten zijn stem uit op de SVB. In 1965 ca 32 % en in 1966 zelfs 41 %. Alleen 1967 gaf een daling te zien tot ruim 38 %. 1968 gaf echter weer een duidelijke winst te zien; de SVB behaalde 42,9 % van het aantal uitgebrachte stemmen. Daarbij dient echter wel bedacht te worden dat slechts 30 % van alle studenten (in 1967 42 %) aan de verkiezingen deelnam.

8ste SVB-congres

Van 2 tot en met 5 november 1967 werd in Amsterdam het 8ste congres van de Studentenvakbeweging gehouden, dat door ca 100 leden werd bijgewoond, waarvan de helft als afgevaardigden van de aan alle universiteiten en hogescholen bestaande afdelingen.

Het congres hield zich voornamelijk bezig met het plan tot het instellen van de "Kritische Universiteit" (KrU). Volgens Ton Regtien, één der oprichters van de SVB, is het doel van deze "universiteit", de huidige tendenzen in de maatschappij tegen te gaan, die de studieduur willen verkorten en de universitaire vorming willen beperken tot een opleiding van, wat hij noemt, "vakidioten". De KrU keert zich met name tegen de onderwerping van de wetenschappelijke opleiding aan de directe belangen van invloedrijke pressiegroepen uit de maatschappij. Studenten, wetenschappelijke ambtenaren en hoogleraren moeten zich daartegen gezamenlijk verzetten. De "Kritische Universiteit" heeft volgens de SVB kortom tot doel permanente maatschappij-kritiek binnen de wetenschappelijke opleiding te brengen, om zodoende de universiteit te maken tot een "laboratorium van maatschappelijke veranderingen".

Men meent de KrU te kunnen realiseren door het organiseren van colleges van gasthoogleraren, van werkgroepen, van seminars en teach-ins, uitgaande van faculteit en studierichting.

De KrU-gedachte stamt in feite uit het buitenland, voornamelijk

GEHEIM

GEHEIM

- 4 -

van de "New Left"-studentenbeweging in Berkeley (Amerika) en van de AStA (Allgemeine Studentenausschusz - grondraad van de Freie Universität) in West-Berlijn, waar men reeds tot het oprichten van een dergelijke "Kritische Universiteit" is overgegaan. De eigenlijke aanleiding daartoe vormden de moeilijkheden tussen studenten en autoriteiten, tijdens het bezoek van de Sjah van Perzië op 2 juni 1967, bij welke gelegenheid de student Benno Ohnesorg de dood vond.

De relatie tussen de SVB en de Westberlijnse studenten kwam overigens al eerder aan het licht. Naast de Nederlandse studentenvakbeweging speelt ook de AStA een rol in het secretariaat van de Europese Syndicalistische Studentenorganisaties (CESE).

Het SVB-congres werd bijgewoond door afgevaardigden van zusterorganisaties uit het buitenland, zoals de Franse UNEF (Union nationale des Etudiants de France), de Vlaamse VVS (Vereniging der Vlaamse Studenten), de Waalse MUBEF (Mouvement des Etudiants Universitaires Belges d'Expression Française), van de Griekse EFEE en van de AStA.

Ook na het congres werd het contact met de Duitsers voortgezet. In de eerste helft van januari 1968 brachten vertegenwoordigers van de SVB (en KrU) een week in Berlijn door, om kennis te nemen van de vorderingen van de "Kritische Universiteit" aldaar. Bij die gelegenheid werd ook met Dutschke gesproken.

Overigens waren lang niet alle afgevaardigden op het congres het eens met de gang van zaken rond de KrU. Niet alleen de meer gematigde SVB'ers hadden ernstige bezwaren, ook de communisten verzetten zich. Zij brachten als woordvoerders in het veld: Marisca Bakker, dochter van het Tweede Kamerlid voor de CPN, Marcus Bakker; Paul Verhey, zoon van de communistische wethouder van Amsterdam en Rob Milikowski, voorzitter van de communistisch georiënteerde studentenvereniging "Perikles". Zij willen een KrU, die uitsluitend de belangen van de studenten behartigt, bijvoorbeeld door een analyse te maken van

GEHEIM

GEHEIM

- 5 -

de problematiek van het onderwijs. Een daartoe strekkend voorstel werd echter door het overgrote deel van het congres met afkeurend gemompel ontvangen en fel bestreden.

De communisten gingen in hun verweer zelfs zo ver, dat zij met de gematigde SVB'ers een "monster"-verbond aangingen. Het plan van de KrU werd niettemin door het congres aanvaard.

Wel bleek het in praktijk brengen ervan op grote bezwaren te stuiten. Haalbaar bleek alleen het voorstel om per faculteit te infiltreren. Daarmee werd in december 1967 een begin gemaakt. In verband met de behandeling van de onderwijsbegroting door de Tweede Kamer, riep de Amsterdamse afdeling van de SVB haar leden op om er bij het bestuur van hun studievereniging op aan te dringen ledenvergaderingen bijeen te roepen, om aldaar te discussiëren over het onderwijsbeleid.

In maart 1968 werd bekend, dat aan de Universiteit van Amsterdam een negental werkgroepen zou bestaan, nl. een werkgroep krant, een werkgroep Marcuse (genoemd naar prof. Herbert Marcuse, die de ideoloog achter de Berlijnse studentenacties zou zijn; hij werd in Duitsland geboren en is filosoof aan de La Jolla-campus van de universiteit van Chicago), een werkgroep middelbare maatschappijleer, een werkgroep universiteit van de toekomst, een werkgroep winstdeling en democratie in de onderneming, een werkgroep waarden in economische leerboeken, een werkgroep methodologie van de sociale wetenschappen, een werkgroep film en een werkgroep publicaties. Vermoedelijk is alleen de laatste actief. Bekend werd dat deze groep een "schets" publiceerde over de KrU (oplaag 4000 exemplaren). Een tweede uitgave, onder de titel "Wij hebben het niet geweten", was gewijd aan het Vietnam-tribunaal in Roskilde (1700 exemplaren). De derde brochure handelde over de pers en Vietnam; daarin werden publicaties in de Nederlandse dagbladpers over Vietnam vergelijkenderwijze onderzocht.

Ook aan andere universiteiten werden reeds werkgroepen gevormd, nl. aan de Vrije Universiteit in Amsterdam, aan de Technische Hogeschool in Delft, en aan de rooms-katholieke Universiteit van Nijmegen.

Volgens zeer recente gegevens, uit kwetsbare bron verkregen, zou een "voorman" van de KrU in Amsterdam begonnen zijn met het vor-

GEHEIM

men van cellen in de faculteiten om schandalen, bv. rond het optreden van hoogleraren, uit te buiten.

Communistische invloed in de SVB

Van het begin af aan hebben de communisten grote belangstelling aan de dag gelegd voor de SVB. Tot aan de oprichting van de studenten-vakbeweging aangewezen op hun "eigen", kleine studentenorganisatie "Perikles", zagen zij in de SVB een mooie gelegenheid om een beter entree in de studentenwereld te verkrijgen.

De partijleiding hechtte daaraan zoveel waarde, dat het Tweede Kamerlid Marcus Bakker destijds bij het Ministerie van Defensie pogingen aangewend heeft om uitstel van militaire dienst te krijgen voor Rudi van der Velde: deze moest in september 1963 voor herhalings-oefeningen onder de wapenen komen. In werkelijkheid was het de CPN erom te doen, dat de communistische pion in de SVB (hij was toen landelijk actie-commissaris) bij het begin van het studiejaar zijn handen vrij zou hebben.

Nadien is het de partij dikwijls gelukt een communist in het landelijk bestuur van de SVB te doen opnemen. Na Van der Velde was het Maud Boshart (zoon van de overleden Maurits Boshart, die in de dertiger jaren van zich deed spreken als leider van de muiterij op de "Zeven Provinciën"), die begin 1964 deze functie verwierf. Hij werd in november van dat jaar opgevolgd door de reeds hierboven genoemde Rob Milikowski. Deze gaf op zijn beurt zijn "plaats" - zij het in een andere functie - in oktober 1965 over aan de uit Rotterdam afkomstige en in Delft studerende Amir Koning, ook uit communistisch milieu afkomstig.

In juni 1966 kwam Milikowski opnieuw in het landelijk bestuur, ook weer als actie-commissaris, zij het slechts tijdelijk (naast A.Koning, die zijn functie behield). In deze functie adviseerde hij kennelijk het landelijk bestuur om het afdelingsbestuur van Amsterdam wegens inactiviteit te schorsen en daarvoor in de plaats een interim-bestuur aan te stellen, met de communist Paul Verhey als voorzitter. Toen eind oktober van dat jaar een nieuw afdelingsbestuur moest worden gekozen, kwam Verhey o.a. met de communisten Marisca Bakker en

GEHEIM

Peter van Dorp op de proppen. Ondanks een tegen-actie van niet-communisten, lukte het Verhey toch om zijn kandidaten benoemd te krijgen.

Niet in de laatste plaats was dat te danken aan de voorzorgen van de Periklieten. Op de vergadering bleek namenlijk dat in verhouding veel leden van deze communistische georiënteerde studentenvereniging aanwezig waren. Sommigen arriveerden vrij laat, maar in ieder geval voordat de stemming plaats vond. Ook waren er Periklieten aanwezig, die de laatste jaren geen enkele SVB-vergadering meer hadden bijgewoond. Tenslotte heeft de afwezigheid van enige vooraanstaande SVB'ers, die niet in de gelegenheid waren aan de vergadering van hun organisatie deel te nemen, het de communisten ongetwijfeld gemakkelijker gemaakt de benoeming van hun kandidaten door te drukken.

Voor zover bekend zat in het landelijk bestuur van de SVB, dat in november 1966 werd samengesteld, géén communist. Wellicht was dat een tegenzet van de niet-communisten. Overigens onderhielden verschillende bestuursleden wel goede relaties met vooraanstaande communisten.

In het op het 8ste congres (november 1967) gekozen SVB - landelijk bestuur en in het nieuwe bestuur van de afdeling Amsterdam hadden evenmin communisten zitting. Mogelijk houdt dat verband met het onverzoenlijke standpunt, dat de communistische studenten op het congres - en ongetwijfeld ook reeds ervoor, toen de bestuursformatie aan de orde kwam - ten aanzien van de "Kritische Universiteit" huldigden.

Gunstig resultaat grondraadsverkiezingen

Opmerkelijk is dat de CPN, door middel van haar spreekbuis "De Waarheid", tussen het SVB-congres in november 1967 en de verkiezingen van februari 1968, bijzonder weinig aandacht heeft besteed aan de activiteiten van de studentenvakbeweging. Toen de uitslag van de grondraadsverkiezingen evenwel geweldig bleek mee te vallen en er zelfs sprake was van een grote overwinning voor de SVB, was de partij eensklaps weer present. Sindsdien schrijft het partijdagblad weer veel en vaak over de SVB.

Achtergrond communistische koerswijziging

Het is nog te vroeg om definitief vast te stellen wat de CPN feitelijk heeft bewogen om aldus te handelen.

GEHEIM

GEHEIM

- 8 -

Er zijn evenwel verschillende mogelijkheden. In de eerste plaats bestaat de mogelijkheid, dat de communisten een afwijzende houding tegenover de KrU aannamen, omdat zij beducht waren voor een toenemende invloed van linkse socialistische jongeren daarin, al dan niet in samenwerking met de (ex-)provo's. Dat gevaar was niet denkbeeldig en is ook nu nog aanwezig, daar een duidelijk toenemende samenwerking tussen deze, van huis uit anarchistische jongeren en de voorstanders van de "Kritische Universiteit" valt te constateren. Nu het plan tot het instellen van de KrU evenwel geen belemmering bleek te vormen voor veel studenten om op de SVB te stemmen, heeft de partij - om opportunistische redenen - wellicht besloten ervan te maken wat ervan te maken is. In ieder geval zou zij kunnen proberen de verloren invloed in de SVB te herwinnen. Daaruit is dan misschien het zitting nemen van de communist Paul Verhey in het geheel uit SVB'ers bestaande NSR-(interim)bestuur (30 maart j.l.) te verklaren.

Ook andere kwesties kunnen echter een rol hebben gespeeld. Het zal de partij, doormiddel van haar pionnen in de SVB bijvoorbeeld niet ontgaan zijn, dat de ex-voorzitter van deze organisatie, Maarten Abeln, de laatste maanden veelvuldig contact had met personen en organisaties in Oost-Europa en ook met de communistische Internationale Unie van Studenten (IUS) in Praag. (Abeln is voorzitter van de commissie buitenland van de SVB en secretaris van de eerdergenoemde CESE). Daar de SVB bij de laatste verkiezingen de grootste "studentenpartij" werd was het direct al vrij zeker, dat de SVB een belangrijke rol in het nieuw samen te stellen NSR-bestuur zou gaanspelen. Gelet op de relaties van Abeln met de IUS, waarin de Sowjet-Russische communisten nog steeds de lakens uitdelen, zag de CPN zich wellicht geroepen pogingen te doen in dat NSR-bestuur vertegenwoordigd te worden. Zo zou zij immers de Russische invloed in de Nederlandse studentenbeweging kunnen inperken. Dit nog temeer omdat de SVB er in het verleden geen geheim van heeft gemaakt te willen bevorderen dat de NSR geassocieerd lid van de IUS wordt. (Volgens recente persberichten is het nieuwe NSR-(SVB)-bestuur zulks inderdaad van plan.)

Tenslotte heeft de CPN-invloed in SVB en NSR nog een geheel ander aspect. Er zijn namelijk aanwijzingen, dat de partij bezig is een

GEHEIM

GEHEIM

- 9 -

nieuwe nationale Vietnamactie te starten, samen met socialisten, links-socialisten en pacifisten. De CPN wil daarbij de touwtjes in handen houden, maar dit naar buiten niet laten merken. In verband daarmee is een communist in het NSR-bestuur een niet te versmaden post.

Overigens een ongerijmde situatie, als men bedenkt dat op de 70 à 80.000 Nederlandse studenten en op de ca 2100 SVB-leden, slechts een 60-tal communist of communistisch georiënteerd is.

GEHEIM